

Novel·la
Toni Vall

CRÍTIQUES

Els llaços intangibles

El seu nom és Nilanjana Sureshna. Va néixer a Londres el 1967 i és d'origen bengalí. Va passar bona part de la seva infància entre Calcuta i Nova Anglaterra. Va guanyar el Pulitzer del 2000 pel seu recull de contes *Intèrpret de somnis*. És una de les autores més prestigioses de la recent literatura anglosaxona. *Una terra estranya*, el seu un nou llibre de contes, és senzillament extraordinari. No és difícil traçar un retrat robot més o menys exhaustiu, més o menys afortunat, de Jhumpa Lahiri –el seu nom col·loquial, com mana la tradició bengalí– a través d'un grapat de dades biogràfiques, alguna anècdota caçada al vol, però per abastar les fragàncies més essencials de tan potent personalitat literària, la fórmula magistral és evident: llegir-la.

Una terra estranya és un recull de sis contes –un és una mena de *nouvelle* dividida en tres parts– en què els nuclis argumentals se sustenten en les relacions que els personatges mantenen amb les seves famílies. Sí, aquest és un llibre sobre incerteses personals sorgides sempre dels llaços sanguinis, dels encontres i desencontres entre pares i

fills, parelles que viuen el present però recorden allò que no va poder ser, germans amb murs indestructibles que els separen i la cívica convivència entre dues famílies, els fills de les quals un dia es faran grans... El devessall de sensacions a flor de pell, d'estímul emocional que Lahiri emparaula majestuosament té categoria literària incontestable i grandesa humanista.

Incerteses i records d'infantesa

“Els instants familiars de la meua infància que amb més força em retornen a la memòria tenen a veure amb viatges transoceànics, amb la incertesa de no saber a quina terra pertanyia, quins eren de debò els meus referents, les meves arrels. Jo notava aquest desassossec en els meus pares i, potser per contaminació directa, a mi també m'afectava”. Així recorda Lahiri temps familiars pretèrits, que conviuen ara amb vivències relacionades amb la seva condició de mare: “No és fàcil combinar l'escriptura amb l'educació i la cura dels fills, de l'harmonia entre aquestes dues imperioses necessitats en sorgeixen, esclar, instants de gran felicitat”.

Esdevé apassionant resseguir la coherència temàtica que travessa subtilment el llibre i descobrir-hi les concomitàncies i divergències que subjauen en el sotabosc de cada un dels contes i que al seu torn actuen d'invisible però implacable fil conductor. La convivència, fàcil o forçada, harmònica o cantelluda, entre pares i fills és un dels temes recurrents d'*Una terra estranya*.

En el primer dels contes –que dona nom al llibre– coneixem un home bengalí d'edat avançada que viatja fins a Seattle per passar un cap de setmana amb la seva filla i el seu nét. La convivència d'uns pocs dies endolcirà les rugoses relacions que mantenen d'ençà de la mort de la seva esposa. La viudetat també és una presència destacada de *La Hema i en Kaushik*, la novel·la breu en tres actes de la segona part del llibre. Els dos protagonistes, obligats a ser amics d'infància, ens expliquen la seva història i el lector endevina que els seus camins estan destinats a retrobar-se.

Experimenten camins divergents, en canvi, la realitat i el desig de la dona madura de *Com el cel i l'infern*

–el segon conte–, en aparença feliçment casada però turmentada en silenci per la presència d'un home de qui està secretament enamorada. L'aparent felicitat posada en qüestió, l'estabilitat emocional torpedinada en la seva línia de flotació, és també el pinyol d'*Una qüestió d'allotjament*, sobre els dubtes d'un home que assisteix al casament d'una vella amiga, en realitat un enyorat amor de joventut.

Tot aquell lector que, a més a més, sigui un cinèfil incurable, un compulsiu visionador d'imatges en moviment, és més que possible que tingui la temptació d'imaginar les pàgines de Lahiri traslladades al cinema. Són, efectivament –i perdó pel tòpic–, uns contes molt cinematogràfics als quals algú amb la passió pel relat breu com el cineasta Rodrigo García –*Cosas que diria con solo mirarla*, *Nueve vidas*– podria treure molt de partit. Un motiu més per admirar la perfecció tècnica, la capacitat emotiva d'uns contes que fan de la sobrietat expressiva la més efectiva de les fórmules per arribar, a poc a poc, sense estridències, a l'ànima d'un lector que acaba saciat de plaer.*

Juvenil Andreu Sotorra

La dona nabiu roig dels fiords noruecs

Si es posa sobre la taula –o a la pantalla de l'e-reader– l'obra publicada fins ara per Jostein Gaarder (Oslo, 1952), s'hi detecten una sèrie de constants que apareixen en totes les seves novel·les, al marge, esclar, de les habituals reflexions filosòfiques que li van valer el reconeixement internacional amb *El món de Sofia* (traduccions en més de 50 llengües i uns 20 milions d'exemplars venuts, segons les dades editorials que circulen pel món).

L'autor utilitza gairebé sempre el recurs de la introducció, en les seves trames, de personatges fantàstics –sense caure mai en la moda del gènere, sinó simplement com a personatges corrents–, una atmosfera misteriosa, una constant interrogació sobre l'origen de la vida i una notable influència del paisatge que li és més pròxim, el nòrdic, el dels fiords, el de les glaceres.

Tot això també es troba en *El castell dels Pirineus*, una novel·la per a lectors madurs, i en certa manera

també es troba més subtilment en *Els nans grocs*, un conte per a primers lectors, les dues últimes peces de l'autor traduïdes a quatre mans per Anne-Lise Cloetta i Coral Romà, molt polidament i amb algunes observacions necessàries sobre referències locals noruegues.

L'últim tram és el bo

El castell dels Pirineus és una d'aquelles novel·les que guanya interès literari a partir de l'últim tram, a partir, vaja, de les últimes cinquanta pàgines, i això

JOSEP LOSADA

que en té 240! Abans, Jostein Gaarder, aquesta vegada més que mai, s'entreté en la descripció d'algunes teories científiques que pesen més del comp-

te en l'atractiu del conjunt d'una trama que es pot situar a mig camí entre la intriga, la novel·la negra, la ciència-ficció i el relat romàntic.

ELENA SEIBERT

Jhumpa Lahiri va guanyar el premi Pulitzer del 2000 amb un recull de contes

Una terra estranya

Jhumpa Lahiri
Traducció: Ainara Munt
Amsterdam
Barcelona, 2010
Preu: 19,95 euros
Pàgines: 336

L'amor secret del rei En Jaume

Assumpció Cantalozella
Proa
Barcelona, 2010
Preu: 19 euros
Pàgines: 238

Novel·la
Pere Antoni Pons

Technicolor i cartró pedra

En la dècada dels 50, Hollywood va fabricar tot un seguit de pel·lícules que oferien una visió idealitzada i naïf -technicolor i cartró pedra- de l'Edat Mitjana: *Els cavallers de la taula rodona*, *Ivanhoe*, *Ricard Cor de Lleó i els croats...* Moltes comptaven amb Robert Taylor de protagonista i amb Richard Thorpe de director. Bàsicament eren pel·lícules entretingudes i correctes que, vistes avui, resulten molt més entranyables que poderoses o vibrants. *L'amor secret del rei En Jaume*, d'Assumpció Cantalozella, m'hi ha fet pensar.

Cantalozella, especialista en novel·les de gènere històric, ha volgut narrar la vida d'una de les dones més carismàtiques -i potser també una de les més desconegudes- de totes les que formaren el populós currículum sentimental del rei Jaume: la comtessa Aurembiaix d'Urgell (1196-1231), el pare de la qual, en néixer la filla, va segellar un pacte amb Pere el Catòlic per tal d'unir en matrimoni els seus fills en el futur.

L'autora, rigorosament documentada, fa una recreació exhaustiva de la peripècia biogràfica de la protagonista: des de la tendríssima adolescència i primera joventut en la cort castellana -Valladolid, Palència, Toledo- fins a la seva prematura mort, a la ciutat de Balaguer, passant per la maduresa de quan va tornar a Lleida (1226) i va revelar-se, després de pacificar el seu comtat, com una heroïna de la magnanimitat i de la concòrdia.

Tal com manen els rígids patrons del gènere, a *L'amor secret del rei En Jaume* no hi falta cap dels materials que, una mica tòpicament, identifiquen el període històric en què es desenvolupa l'acció. El lector hi trobarà, per tant, intrigues de palau, batalles entre regnes, conxorxes entre nobles, disputes successòries, banquets opulents, balls alegres i sumptuosos, castells espectaculars, amors furtius, dames sensibles i elegants, cavallers heroics o cruels, bufons eixelebrats i trobadors que canten "l'amor de lluny", tema en el qual Aurembiaix, separada del rei Jaume, es reconeix amb tanta passió com desfici.

La relació d'elements que componen l'*atrezzo* de l'època difícilment podria ser, doncs, més complet. I, tanmateix, el lector mai no arriba a sentir-se immers en el món -històricament fascinant- que proposa la novel·la. I això és així, em sembla, perquè Cantalozella sap el que vol explicar -la situació d'Aurembiaix i el seu amor mitificat pel rei Jaume-, però no el que vol que senti el lector quan ho llegeixi. Això converteix la novel·la en una successió, atropellada, de fets i de dades, que aconsegueixen transmetre la informació històrica però no expressar l'experiència humana -ambicions, sentiments, temors, perills i penúries- dels personatges. Com les pel·lícules del Hollywood dels 50, però amb menys espectacle.*

Jostein Gaarder es va fer famós amb 'El món de Sofia'

El castell dels Pirineus
Jostein Gaarder
Traducció: Anne-Lise Cloetta i Coral Romà Cruïlla
Barcelona, 2010
Preu: 16,90 euros
Pàgines: 240

Els nans grocs
Jostein Gaarder
Il·lustracions: Isabel Ferrer
Traducció: Anne-Lise Cloetta i Coral Romà Cruïlla
Barcelona, 2010
Preu: 6,25 euros
Pàgines: 64

Els protagonistes de Gaarder són una parella, Steinn i Solrun, que va viure intensament la joventut, a l'època d'estudiants, però que, per desavinences de

caràcter intel·lectual -l'existencialisme dels 70 no perdona-, van trencar la seva relació i s'han mantingut separats durant trenta anys després que cadascú fes camí pel seu compte, amb nova parella i fills.

Gaarder explora, doncs, la mirada idealitzada de la joventut des de la maduresa. I ho fa utilitzant la facilitat actual de la connexió per correu electrònic dels dos protagonistes que s'intercanvien una correspondència a l'estil ping-pong per recordar què els va provocar la separació i quines eren i són encara les seves diferències davant la incògnita de la creació del món: una de racional -ell, Steinn, la d'un científic universitari preocupat pel canvi climàtic- i una altra de caràcter més espiritual -ella, Solrun,

una professora d'institut que continua mantenint la creença i la fe en el més enllà i en un Déu superior.

El perill d'*El castell dels Pirineus* és que el lector fidel de Jostein Gaarder -i el no fidel encara més- es cansi del llast de la primera part i es perdi l'autèntica novel·la que amaga la part final, on aleshores l'autor sí que imprimeix un clima d'intriga *in crescendo*. Només per això val la pena fer l'esforç de resseguir la correspondència de la parella Steinn i Solrun, dos personatges de ficció que -el mateix Jostein Gaarder no ho amaga- semblen extrets de les obres dramàtiques d'Henrik Ibsen.

Els daus i l'univers

I en el conte *Els nans grocs* es desvela la vena literària de l'autor adreça-

da als més petits. Les il·lustracions d'Isabel Ferrer, a tot color, s'esplaien sobretot en el personatge fantàstic. El petit protagonista no troba ningú a casa, el carrer és tot buit i només apareix un nan groc que se les té amb un dau que només juga amb el sis en totes les cares.

Amb aquesta senzilla -i també científica- trama, l'autor entra de ple en allò que més li agrada: el clima fantàstic, el número set com a mite màgic, la vida en un altre món, la possibilitat que algú, ni que sigui tirant els daus, remeni les cireres de tot l'univers... I el somni com a resposta a totes les suposicions i vivències que hem fet, fem i farem des de la modèstia i feblesa terrenal.*